



"Tənha quş yuva bağlamaz". Bu sözler "Atları yəhərleyin" və yaxud "Qaçaq Nəbi" adı ilə seyr etdiyimiz filmdən hamiya tanışdır. Sənətkarın bütün varlığı ilə yaratdığı və obrazın daxili aləmini ən ince detallarına kimi aça bildiyi ekran əsərində səsinin cazibəsilə də tamaşaçıya təsir edir. Bu mənada Azərbaycan kino, teatr sənətində elə aktyorlar var ki, onların adı sadəcə yaratdıqları obrazlarla deyil, həm də səsinin ahəngi ilə də yaddaşlara hekk olunub. Belə sənətkarlardan biri də Xalq artisti Hesenaq Turabovdur. Onun yaratdığı obrazlar koloriti, xarakteri və ecazkar səsi ilə əbədiləşib, ifadələri xalq arasında aforizmə çevrilib.

- "Aşıq, Şəkər bəy bunun beşiyinin başında sənə nə çaldırdı?".

- "Yaniq Kərəmi, bəy"

- "Çal aşiq, ağa-bəy havasıdır, çal"...

"Yeddi oğul istərəm" filminde Gəray bəyin səsindəki qətiyyətə yanaşı, hüzn də sezilir. Bir bəy qürurundan keçə bilmir, eyni zamanda yaxın dostunun oğluna ölüm fitvəsi verməsinə də daxilən üzülür. O dövrə, sovet qılıncının ən kəsərlə vaxtlarında Gəray bəy kimi obrazı yaratmaq və onun şəxsiyyətini sətiraltı da olسا, açmaq Hesenaq Turabov sənətinin qüdrətinin göstəricisidir. Onun "çal aşiq, ağa-bəy havasıdır, çal", "komsomolun canı it canı imiş" kimi ifadələri sanki dövrə, onun sərt qanunlarına meydan oxuyurdu. Ən sevdiyi obrazı olan Gəray bəyi sənəriyə əsasən Bəxtiyar öldürməliymiş. Lakin aktyor rejissora təklif edir ki, bəyi komsomolun vurması düzgün olmaz. Ən yaxşısı özü özünü vursun. Onun bu təklifinə bütün çəkiliş heyəti razi olur və film Hesenaq Turabovun dediyi kimi bitir.

Xaraktercə ciddi, sərt olan aktyor oynadığı rollarla həyat arasında bir paralellik, oxşarlıq və rabitə yaradır. "Tələsmə Gizir, tələsmə" deyən Gəray bəylə aktyor Hesenaq Turabov arasında oxşarlıq, təmkinli xarakter bağılılıq təşkil edirdi. Görünür, bu bir növ özünün də dediyi kimi, rejissor tapıntısının da nəticəsi idi ki, ona xarakterik, ciddi qəhrəman obrazları, dramatik rollar verilirdi. Bu

mənada onun canlandırdığı obrazlar sanki boyuna biçiliydi.

Çoxsaylı tamaşaçı onu filmlərdə tanışda, sənətkar teatrı daha çox sevib. Bütün rollarını ustalıqla yaranan aktyor istər ciddi, istərsə də mənfi obrazlarına eyni məhəbbətlə yanaşıb. Gəray bəy, Qaçaq Nəbi nə qədər ciddi, xarakterikdir, "Babək" filmindəki Afşin bir o qədər də mənfi obrazdır. Bir-birile təzad təşkil

nömrəli orta məktəbi bitirdikdən sonra Mirzağa Əliyev adına Azərbaycan İncəsənət İnstitutuna daxil olub. Akt-yorluq sənəti üzrə təhsil alaraq 1960-ci ildən Azərbaycan Dram Teatrında fealiyyətə başlayıb. Teatrın səhnəsində Azərbaycan və dünya dramaturqlarının bir çox əsərlərində baş rolları ifa edib. Dövrün tanınmış sənətkarları Ağasadiq Gəraybəyli, İsmayıllı Dağıstanlı, İsmayıllı Os-

Hesenaq Turabovun ailə həyatı da film kimi idi. Məktəb illərində Solmaz adlı qızı sevib, sonralar bu məhəbbət daha da güclənib. Onun akt-yor, həm də bakılı olması qarşısında böyük əngəllər yaradıb. Sevdiyi qızın anası əslən şuşalı olub və Qasim bəy Zakirin nəticəsi idi. Onun ilk bacılaşda Hesenaq Turabovdan xoş gəlmeyib. Uzun çək-çevirdən sonra nişanlanıblar. Sonradan Solmazı

QƏHRƏMANLARINI ƏBƏDİLƏŞDIRƏN SƏNƏTKAR



edən bu rollar Hesenaq Turabov yaradıcılığının fəvqündə dayanırdı. Kino tarixində yaratdığı digər rolları isə "Axırıncı aşırım", "Çarvadaların izi ilə", "Ürək...Ürək", "Sevinc buxtası", "Qəm pəncərəsi" və s. filmlərdədir. Sənətkar Azərbaycan aktyorluq məktəbinin ənənələrini layiqincə davam etdirərək rəngarəng obrazlar qalereyası ilə zənginləşdirib. Məhz onun sayesində bir çox əsərlərin qəhrəmanları səhne həyatı qazanıb. Yaratdığı müxtəlif səpkili obrazlar sənətsevərlər tərəfində həmişə rəğbətlə qarşılanıb. Gözəl diksiyaya sahib olması, mükemməl səhne hərəkətləri, obrazı özünükləşdirərək tamaşaçıya təqdimetmə bacarığı onu sevdiren başlıca xüsusiyyətlərindən idi.

Müsbət rollarını sevdirdiyi qədər mənfi obrazlarla da tamaşaçıda kəskin nifrət hissi yarada bilirdi. Hesenaq Turabovla səhnəyə çıxan, yaxud kamerası qarşısına keçən bir çox aktyorlar ehtiyat edirdilər. Ağır təbiətə, ciddi xarakterə sahib sənətkarın daxilində qəribə bir müləyimlik, yumşaqlıq da olub. Bunu onun canlandırdığı bəzi rollarından da sezəmək olar. "Dantenin yubileyi" filminde yaratdığı Kəbirliński obrazı olduqca müləyim, sakit təbiətə malik biridir. "Bəyin oğurlanması" filmindəki rejissor Hesən obrazı da digərlərinən fərqlənir.

Hesenaq Turabov 1938-ci ildə Bakı şəhərində Zərgərpalan məhəlləsində dünyaya gəlib. Evləri Dram Teatrına yaxın olduğu üçün kiçik yaşlarında tez-tez tamaşalara gedib və bu onda aktyorluq sənətine mərəq yaradıb. Atası etiraz etsə də, 31



manlı, Mehdi Məmmədov, Adil İşgəndəri və digərlərlə tərəf-müqabili olub. Hesenaq Turabov 1960-1980-ci illərdə Azərbaycan teatr səhnəsinə yeni ruh, əhval gətirib. Özünün nikbin, xoş ovqatlı, ahəngdar səs tembri ilə tamaşaçını ovsunlamağı bacarıb, sənətin sehrinə salıb. Ciddiliklə yanaşı, həm də çılçın təbiətli, məsuliyyəti onu həm sənətkar, həm də insan kimi sevdirib.

Teatr səhnəsində yaratdığı rollarını saymaqla bitmir. "Kəndçi qızı"nda Vahid, "Yaxşı adam"da Azər, "Hamlet"da Hamlet, "Orman qızı"nda Lionel, "Ölülər"da İsgəndər, "Xəyyam"da Xəyyam obrazları xüsusilə seçilib. Son çəkildiyi filmlər isə Rüstəm İbrahimbəyov və Ramiz Hesənoğlunun "Aile", Eldar Quliyevin ekranlaşdırıldığı "Nə gözəldir bu dünya..."dır. Həyatda yeganə oynaya bilmədiyi rol Qacar obrazı olub. Bütün qüvvəsi ilə bu rola hazırlaşsa da, həyatında baş verən faciə - oğlunun genç yaşda vəfatı aktyoru sənətdən soyudur və Qacarı oynamadan imtina edir.

başqa adama ərə vermək istəsələr də o, aktyor nişanlısına qoşulub nikah idarəsinə gedib.

Hesenaq Turabov yaradıcılıqla yanaşı, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin professoru kimi pedaqoji fəaliyyətə də məşğul olub. Zəngin təcrübələrini, sənətin incəliklərini gənc nəslə aşılıyib və Azərbaycan teatr ənənələrini davam etdirə biləcək sənətkarların yetişdirilməsi işində elindən gələni edib. Mədəniyyət və incəsənət sahəsində onun xidmətləri bularla bitmir. Hesenaq Turabovun

Azərbaycan radiosunda səsləndirdiyi "Lirika dəftərindən" adlı ədəbi-bədii verilişdə onun ecazkar səsi, ifa tərzinin sehri, cazibəsi bu gün də yaddaşlarda qalıb. Ömrünü Azərbaycan milli teatrı və kino sənətinin inkişafına həsr etmiş aktyorun bu sahədə xidmətləri misilsizdir. Sənətkar klassik və müasir aktyorluq sənəti ənənələrindən bəhrələnərək məktəb yaratmışdır ki, bu gün də həmin məktəbdə püxtələşən aktyor heyəti var. Ömrünün sonuna kimi bu sənət məbedində çalışan sənətkar 1987-2001-ci illər ərzində Akademik Milli Dram Teatrının direktoru və bədii rəhbəri vəzifələrində işləyib, böyük bir kollektivin məhəbbətini, rəğbətini qazanıb. Məhz Hesenaq Turabovun rəhbərlik etdiyi dövrde teatrın binası əsaslı temir edilib.

Xalq artisti Hesenaq Turabov 2003-cü il fevralın 23-də 64 yaşında vəfat edib.

Ramidə YAQBQIZI,
"Respublika".